

ВІЧНИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР

Григорій САНЬЧ

Він марив повстаннями, літературними шедеврами і освітніми реформами, але у 1927 р. його спіймала куля денікінців

Гната Михайличенка досі вважають найзагадковішою постаттю в українській літературі. Саме з його політично-естетичної тусовки вийшов Олександр ДОВЖЕНКО, великий вплив мав його літературний доробок також на творчість Павла ТИЧІНИ. Його вважали основоположником українського модернізму і чи не першим «передсюрреалістом» в Україні». Водночас він був революціонером у душі й по життю. Причому затятим прихильником та провісником «націонал-комунізму» в Україні.

Від двокласної школи – до наркома освіти

Гнат Михайличенко народився в с. Студенок Суджанського пов. Курської губернії (нині в складі с. Миропілля Краснопільського р-ну Сумської обл.) у сім'ї замож-

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ДОВІДКА

ГНАТ ВАСИЛЬОВИЧ МИХАЙЛИЧЕНКО. Народився 9 жовтня 1892 р. у Миропіллі Краснопільського р-ну, а загинув 21 листопада 1919 р. у Києві. Літературний псевдонім - Ігнатій Михайлич. Письменник і політичний діяч, член Центральної Ради. У 1928–1938 роках вулиця Пилипа Орлика в Києві називалася на честь Гната Михайличенка.

Михайличенка. Після двокласної школи навчався спочатку у Харківській землеробській, а потім у Московській сільськогосподарській школі. Як вільний слухач відвідував лекції Московського університету до початку Першої світової війни. Дезертирувавши 1914 р. із фронту, подався у мандри Європою. Але ненадовго: у 1915 р. його спіймали і засудили спочатку до розстрілу, а потім на довічне заслання до Сибіру, звідки він невдовзі втік.

Після Лютневої революції повернувся в Україну та одразу долучився до «побудови комунізму» в окремо взятій країні. Гнат Михайличенко став членом ЦК партії українських есерів, точніше, лівого крила, яке отримало назву боротьбистів. Згодом його обрали членом Центральної Ради, але він розчарувався у «м'якотілості й нерішучості» керівництва і у 1919 р.

ГНАТ МИХАЙЛИЧЕНКО. Романтик, літератор, герой свого часу

з групою товаришів із твердим наміром змінити курс партії з середини, увійшов до КП(б)У. У травні Михайличенка призначили першим наркомом освіти УРСР. Саме з його ініціативи було створено перше видавництво революційних письменників, почав виходити журнал «Мистецтво». Але через кілька місяців він залишив наркомівську посаду, віддавши перевагу збройним методам побудови комунізму.

Західний «терорист»

У тому ж таки 1919 р. у складі терористичної групи Гнат Михайличенко подався здійснювати революцію на заході України. Перейшовши польський кордон, революціонери зі сходу намагалися організувати повстання га-

лицьких селян. Та після кількох не зовсім вдалих спроб посіяти зерна комунізму на галицьких землях він відмовився від своєї революційної місіонерської місії та повернувся у Київ, де зібрав навколо себе письменників і створив літературні гуртки. Але 20 листопада 1919 р. виявилось для нього та його друзів фатальним. Зовсім випадково контррозвідка білих натрапила на будинок біля Видубицького монастиря, в якому відбувалось засідання літературного гурту «Здоровий футуризм». Серед його учасників були Гнат Михайличенко та його товариш, письменник Василь ЧУМАК. З'ясувавши, хто є хто, наступного дня їх обох розстріляли. За іншою версією, Гната розстріляв конвой при спробі втечі. Йому минуло лише 27 років. Ось так несподівано й безглуздо обірвалося життя цього талановитого молодого письменника, одурманеного ідеями комунізму та світової революції. Похований він 29 грудня 1919 р. в братській могилі на території Аносівського парку (нині парк Вічної Слави, могила не збереглася).

Писати вірші Гнат почав з 1911 р., а прозу - з 1915 р. Сучасники зачитувалися його новелами «Місто», «Тюрма», «Погроза невідомого», оповіданнями та особливо «Блакитним романом» і наслідували його авангардний стиль. Можна сказати, що вся модернова література ХХ ст. розпочалася з нього.

У двадцятих роках, уже по смерті Гната Михайличенка, точилися запальні дискусії навколо «Блакитного роману», найвідомішого твору нашого земляка. Як стверджував дослідник Аркадій МУЗИЧУК, літературознавці сперечалися між собою на предмет, чим вважати цей роман - прозою чи поезією. Якщо виходити з канонів сучасної теорії літератури, то цей твір є «стовідсотковою поезією», а за жанром — це візіонерська сповідь. Ранні довженківські фільми також ніби позначені відбитком Михайличенкового новелістичного стилю. До чогось подібного вдавалися окремі зарубіжні кінорежисери в шістдесяті роки.

В Україні дослідженням біографії та творчості поета займався сумський краєзнавець і журналіст Геннадій Петров (1936–1996)
